No. 723. **DE TIJD.** 1849.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 4,50; voor de buitensteden *f* 5,50; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 1 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 31 Augustus.

Schets eener wet op het lager onderwijs.

(Vervolg en Slot van N°. 721 en 722.)

HOOFDSTUK VII. *Van het Algemeen Schoolbestuur.*

Art. 66. Het Algemeen Schoolbestuur, zamengesteld uit eenen Rijksinspecteur, Provinciale Schoolraden en Plaatselijke Schoolraden, is in het bijzonder belast met de zorg voor de getrouwe naleving der tegenwoordige Wetsbepalingen.

Art. 67. De Rijksinspecteur wordt voor een bepaald aantal jaren benoemd door den Koning, met voorbehoud van al of niet continuatie in zijne betrekking na volbragten diensttijd. Hij geniet een Honorarium van *f* ... uit 's Rijks Schatkist.

Art. 68. De Provinciale Schoolraden worden benoemd door de Provinciale Staten, ten getale als noodig blijkt, in verhouding tot de uitgestrektheid der Provincie en het aantal Gemeenten, waarin Schoolinrigtingen gevonden worden.

Voor elke provincie zullen echter voor het minst *twee* Provinciale Schoolraden benoemd worden, van welke een gekozen uit Gedeputeerde Staten, en een uit de Hoofdonderwijzers van Staatsscholen in de Provincie. De eerste bekleedt die betrekking kosteloos en gedurende een onbepaald aantal jaren; de laatste tegen genot van een honorarium van *f* ... uit de kas der provincie, en met de bepaling van na vijfjarigen diensttijd, door een zijner ambtgenooten uit dezelfde provincie vervangen te worden.

Art. 69. De Plaatselijke Schoolraden worden door den Gemeenteraad buiten zijn midden benoemd, ten getale als noodig blijkt, in verhouding tot het aantal Schoolinrigtingen in de Gemeente, waarover hun het toezigt wordt opgedragen.

Nimmer zal echter het aantal Schoolraden voor eene Gemeente minder dan drie mogen zijn.

Een derde van het personeel der Schoolraden wordt om de drie jaar door andere personen vervangen, ten zij de tijdelijke continuatie van eenige of alle, om plaatselijke redenen, door het Gemeentebestuur nuttig of noodzakelijk mogt geoordeeld worden.

Art. 70. Het Algemeen Schoolbestuur komt eenmaal 's jaars door gecommitteerde Provinciale en Plaatselijke Schoolraden, benevens eenige Hoofdonderwijzers van Staatsscholen, in eene Algemeene Vergadering te zamen.

Art. 71. Tot de wettige zamenstelling dezer Algemeene Vergadering, wordt de tegenwoordigheid vereischt van:

a. Den Rijksinspecteur of, bij verhindering van dien, eenen plaatsvervanger, door den Minister van B. Z. aangewezen.

b. 10 Provinciale Schoolraden, van wege elke provincie één', door de provinciale Schoolraden, in elke provincie uit hun midden te committeren.

c. 30 Plaatselijke Schoolraden uit even zoo vele verschillende Gemeenten.

De Rijksinspecteur bepaalt vooraf en schrijft de Gemeenten aan, die harerzijds eenen Schoolraad ter vergadering te committeren hebben, onder schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten uit de kas der Gemeente, van waar zij gecommitteerd worden.

d. 10 Hoofdonderwijzers van Staatsscholen uit even zoo vele verschillende provinciën, en voor elke door de Provinciale Schoolraden aan te wijzen en uit te noodigen, tegen schadeloosstelling van reis- en verblijfkosten ten laste der Provinciale kas.

Art. 72. Behalve door de voorgenoemde personen, zal, zonder vergoeding van reis- en verblijfkosten, echter met het regt eener advijserende stem en het regt van voorstellen, de Vergadering kunnen worden bijgewoond door alle overige provinciale en plaatselijke Schoolraden, en door alle Hoofdonderwijzers van Staatsscholen.

Art. 73. De Algemeene Vergadering wordt gehouden beurtelings in de hoofdplaatsen der verschillende provinciën, op den . . . dag der . . . . maand. Zij wordt bijeengeroepen door den Rijksinspecteur en gepresideerd door een' der provinciale Schoolraden uit de provincie, waar zij zamenkomt.

Het Stedelijk Bestuur der plaats, waar de Vergadering gehouden wordt, is verpligt de vereischte lokalen daarvoor beschikbaar te stellen en te voorzien in de administrative onkosten der Vergadering.

Art. 74. De bij meerderheid van stemmen genomene besluiten der Algemeene Vergadering zijn, voor zooverre zij niet strijden met de tegenwoordige Wet, en behoudens de sanctie van den Minister van B. Z., waar de Rijksinspecteur die sanctie noodig acht, verbindend voor alle leden van het Schoolbestuur, mitsgaders voor alle Onderwijzers van Staatsscholen.

Art. 75. Het behoort tot de roeping van de Algemeene Vergadering, de belangen van het Lager Onderwijs en die van den Onderwijzersstand in alle bijzonderheden te bespreken, en de maatregelen te beramen, waardoor het doel van dat Onderwijs, in Art. 1 aangewezen, op de ruimste en zekerste wijze zou kunnen bereikt worden.

Zoo dikwerf de Vergadering dit noodig oordeelt, doet zij deswege, door tusschenkomst van den Rijksinspecteur, voorstellen of mededeelingen aan de Regering.

Art. 76. Tot de jaarlijksche werkzaamheden der Algemeene Vergadering behoort de benoeming eener Commissie uit het midden harer stemgeregtigde en advijserende Leden, aan welke wordt opgedragen het afnemen der Onderwijzers-examina, ter bekoming van den eersten of tweeden rang.

De Vergadering benoemt de leden dier Commissie ten getale als noodig blijkt, in verhouding tot het aantal aspiranten, die zich tot het afleggen van examen hebben aangemeld, met inachtneming nogtans der bepaling, dat de Commissie steeds voor een vijfde deel uit Staatsschoolonderwijzers moet zijn zamengesteld.

De leden der Commissie, met uitzondering van provinciale Schoolraden, die door eenig vast tractement gehonoreerd worden, genieten vergoeding van reis- en verblijfkosten uit de kas der Gemeente, waar de Commissie zitting houdt.

Art. 77. De Algemeene Vergadering, voor het eerst na de afkondiging dezer Wet bijeenkomende, houdt zich onverwijld onledig met de overweging en vaststelling, behoudens de sanctie der Regering van:

1°. Eene algemeene Schoolorde voor de Staatsscholen en instructie voor de Onderwijzers.

2°. Instructiën voor de Provinciale en Plaatselijke Schoolraden.

3°. Een reglement voor het afnemen der examina voor de onderscheidene rangen, en voor het vergelijkend examen der Staatsschoolonderwijzers.

4°. Een reglement voor de inrigting en werkzaamheden der Algemeene Vergadering.

Van een en ander worden de noodige ontwerpen door den Rijksinspecteur aan de Vergadering aangeboden.

Art. 78. De Rijksinspecteur, onder de onmiddellijke bevelen staande van den Minister van B. Z., ontvangt van dezen de noodige voorschriften van zijne werkzaamheden. Hij is in het algemeen belast met de gezette kennisneming van al wat er betrekkelijk het Lager Onderwijs in den Lande voorvalt, of in strijd met de Wet verzuimd wordt. Hij neemt dienaangaande de vereischte maatregelen of doet die nemen door de Provinciale of Plaatselijke Schoolraden Telken jare zal hij de Scholen in voor het minst verschillende Gemeenten persoonlijk moeten bezoeken.

Art. 79. De Provinciale Schoolraden zijn, onverminderd de nadere omschrijving hunner verpligtingen en werkzaamheden, in de bij Art. 77 bedoelde instructie, belast met het algemeen toezigt op het Onderwijs en de Scholen, elk in zijne provincie.

Voor zooveel noodig, bezoekt een hunner van tijd tot tijd eenige scholen in de Provincie. Inzonderheid echter hebben zij door alle gepaste maatregelen te zorgen, dat

---

Art. 66. *Algemeen Schoolbestuur:* het gronddenkbeeld voor het plan der zamenstelling van het Schoolbestuur is:

1°. Regeringsinvloed = $^{55}/_{100}$ door den Rijksinspecteur.
Provinciale „ = $^{15}/_{100}$ „ Provinciale Schoolraden.
Plaatselijke „ = $^{21}/_{100}$ „ Plaatselijke „
Onderwijzers „ = $^{8}/_{100}$ „ Hoofdonderwijzers als Schoolraden en invloed op examen.

2°. Het utiliseren van alle verspreide krachten ten bate van het Onderwijs, zonder groote vermoeijenis voor de Regering.

3°. Behoorlijk verband zonder al te strenge centralisatie.

De thans gekozene benamingen verschillen van de tot dusver gebruikelijke: het is wenschelijk; de vroegere zijn zeer impopulair geworden *à force* van de polemiek over Onderwijzersquaestien.

Art. 67. *Rijksinspecteur:* „nieuwe post of herleving van een' voormaligen?" Zoo men wil, ja — maar er zijn bekwame Referendarissen, wier werkkring slechts wat gewijzigd of uitgebreid behoefde te worden.

Art. 68. *Provinciale Schoolraden:* ter vervanging van de Schoolopzieners, met minder omslagtigen en vermoeijenden werkkring, waarvan een groot deel op de Plaatselijke Schoolraden is overgebragt. Minder inspectie-reizen: oeconomie; één lid van Gedeputeerde Staten, te gelijker tijd Schoolraad: oeconomie.

Hoofdonderwijzers: de zwarigheid, uit diens dagelijksche bezigheden ontleend, vervalt bij de herinnering, dat er niet zoo veel gereisd zal behoeven te worden. Men kan den Hoofdonderwijzer-Schoolraad voornamelijk met het administrative gedeelte der betrekking belasten; de overige Provinciale Schoolraden (geen Onderwijzers) kunnen, voor zoo veel noodig, rondreizen. Men behoort het er op toe te leggen, dat de betrekking van *Provinciaal*-Schoolraad steeds een *eerpost*, en uit hoofde der onderscheiding voor velen begeerlijk zij. Dit aannemende, moeten de Staten der Provincie gedrongen worden, steeds een voldoend aantal Provinciale Schoolraden te benoemen. Geschiedt dit, zoo wordt daardoor tevens eenigermate voorzien in het mogelijk bezwaar, dat men te platten lande het plaatselijk Schoolbestuur niet altijd naar wensch zal kunnen zamenstellen of doen werken.

Art. 69. *Plaatselijke Schoolraden:* verpligting voor den Gemeenteraad, om *buiten* zijn midden te kiezen, — de grond is duidelijk; de Schoolraden kunnen soms aanklagers van of regters over het Gemeentebestuur zijn. Maar het staat den Gemeenteraad vrij, *zeer ver* buiten zijn midden, des noods in naburige gemeenten, de Schoolraden te kiezen; of ook dezulken, die slechts tijdelijk, een gedeelte van het jaar, des zomers, in de gemeente zich ophouden. Daarvoor wijkt eenigermate de vrees, dat men te platten lande geene Gemeente-Schoolraden zou kunnen vinden. — Wilde men, uit vrees voor de indolentie of kortzigtigheid der Gemeentebesturen, de goede zamenstelling van het plaatselijk Schoolbestuur nog meer verzekeren; men stelle, dat de plaatselijke Schoolraden moeten gekozen worden door het Gemeentebestuur, *in overleg* met den Rijksinspecteur of met het Provinciaal Schoolbestuur.

Art. 70. *Algemeene Vergadering:* komt eenigzins overeen met de Vergadering der provinciale Commissien van Onderwijs, maar omvat veel meer. Zij is eene representatie van *alle* school- en onderwijs-belangen over het *geheele Land*, in één punt zamengetrokken. Zij kan en moet allengs zijn de uitdrukking van alle kennis en belangstelling in het Onderwijs, die in het Rijk gevonden worden. De Regering kan er een' vermogenden steun in vinden, zonder eenigen afstand van haar gezag. De financiële bezwaren drukken, behoedzaam verdeeld, op provincie en gemeente, zonder dat men den last gevoelen zal.

Art. 71. *c. Kas der Gemeente:* De Gemeentebesturen behoeven niet te sidderen bij het zien van deze of soortgelijke bepaling; slechts 30 Gemeenten worden jaarlijks opgeroepen. Er verloopt een geruime tijd, eer elk eene beurt krijgt, en daardoor in de noodzakelijkheid komt, eenen afgevaardigde voor reis- en verblijfkosten schadeloos te stellen.

Art. 73. *Beurtelings.* Daaruit volgt, dat elke hoofdplaats slechts eens om de tien jaren met den buitengewonen last van eenige uitgaven kan bezwaard worden. Voor zooveel het eene gunst is, wordt die door elke provincie op hare beurt genoten.

Art. 76. *Commissie-examen.* Het is het principe van Staatsexamen, maar met de meest mogelijke waarborgen van onpartijdigheid en met de bijna zekerheid van altijd de meest bekwamen als examinatoren te zullen vinden.

Kas der Gemeente. Eens om de tien jaar; het is niet te afschrikkend.

Art. 77. Met deze werkzaamheid aan de Vergadering op te dragen, maakt de Regering gebruik van aller licht en kennis, behoudt toch al haar gezag en invloed, en verplaatst een deel der zedelijke verantwoordelijkheid op de schouders van anderen.

1°. 2°. 3°. 4°. Door deze punten niet onherroepelijk bij eene Wet, of voor langen duur bij Koninklijke Besluiten te regelen, maar ze over te laten aan de Algemeene Vergadering, verkrijgt men een groot voordeel: de mogelijkheid van naar omstandigheden op te nemen of te verwerpen, wat blijkt nuttig of noodzakelijk te zijn.

Laat het mede aan die Vergadering verbleven zijn te beslissen omtrent de al of niet noodzakelijkheid eener algemeene Boekenlijst; de vestiging van Bibliotheken ten behoeve van Onderwijzers en schoolkinderen en dergelijken.

Van een en ander. Voor het geval, dat de Regering, door tusschenkomst van den Rijksinspecteur, zich het initiatief wenscht voor te behouden.

ten allen tijde in elke Gemeente door het Gemeentebestuur het vereischt aantal Plaatselijke Schoolraden benoemd worde, en deze hunne verpligtingen met naauwgezetheid nakomen.

Art. 80. Aan de Plaatselijke Schoolraden is, behoudens de nadere omschrijving hunner verpligtingen en werkzaamheden in de vroeger vermelde Instructie, bepaaldelijk opgedragen het onafgebroken toezigt op het Onderwijs en de Scholen, elk in zijne Gemeente.

Dit toezigt zal in dier voege worden ingerigt, dat elke der Schoolinrigtingen in eene Gemeente voorhanden voor het minst viermaal 's jaars door een' der Plaatselijke Schoolraden bezocht worden.

Art. 81. Zoodra het aantal Plaatselijke Schoolraden, in verhouding tot het aantal scholen in de Gemeente, méér dan vijf bedraagt, zullen zij verpligt zijn tot het houden van gezette maandelijksche bijeenkomsten, en tot deze ten allen tijde den toegang te verleenen aan den Rijksinspecteur, de Provinciale Schoolraden, den geneeskundigen Ambtenaar van het Arrondissement en één' der Hoofdonderwijzers van Staatsscholen uit de Gemeente, door zijne ambtgenooten telkens voor een jaar daartoe te benoemen.

In de behoefte aan een geschikt lokaal voor zoodanige bijeenkomsten en de administrative onkosten is de betrokkene Gemeente verpligt te voorzien.

Art. 82. De Onderwijzers van Staatsscholen zijn in deze hunne betrekking onderworpen en gehoorzaamheid verschuldigd aan het Schoolbestuur, en vinden wederkeerig in dit Bestuur den natuurlijken beschermer hunner regten en belangen.

Hoofdstuk VIII. *Van aanmoedigingen en belooningen.*

Art. 83. . . . . Beurzen voor jonge menschen, die tot het vak van onderwijzer worden opgeleid . . . . .

Voordragt door de Algemeene Vergadering van het schoolbestuur, naar voorafgaanden wedstrijd tusschen de aspiranten; verwijzing door de Regering.

Art. 84. . . . . Premiën voor Staatsschoolonderwijzers van uitstekende verdiensten . . . . .

Als uitstekend verdienstelijk diegenen te beschouwen, die de bekwaamste Hulponderwijzers vormen; die de beste nieuwe leermethoden vinden en toepassen; die de gelukkigste maatregelen weten te treffen ter vereeniging van intellectuëel onderwijs met handenarbeid, enz., enz.

Transitoire Bepalingen.

1. Ontbinding van de bestaande Schoolbesturen.
   Voorschrift aan de Gewestelijke en Plaatselijke Besturen ter ordening van het nieuwe Schoolbestuur.
2. Overgangsmaatregel voor de rang-examina.
   Aan de Onderwijzers van de tegenwoordige Openbare Scholen, welke in Staatsscholen zullen veranderd worden, zou men of den vereischten eersten rang kunnen *schenken*, of de verpligting opleggen, er alsnog, binnen een zeker tijdsverloop, naar te dingen, met dispensatie van het vergelijkend examen.
3. Overgangsmaatregelen ten aanzien der localiteiten; ten deele reeds aangegeven in Hoofdst. 4.
4. Overgangsmaatregel voor de Bewaarscholen; verpligte aansluiting aan Staats- of Bijzondere Scholen; opheffing van alle matressenschooltjes.

Art. 80. *Plaatselijke Schoolraden.* Het spreekt van zelf, dat deze betrekking, zoo als thans die der Schoolcommissiën, kosteloos wordt waargenomen. — Volstrekt onnoodig is het, in de nieuwe Wet, de voorschriften van het Besluit van 2 Januarij, 1842, wederom op te rakelen. Wat bij dat Besluit beoogd werd, zal men ten slotte toch, maar langs anderen weg, bereiken, wanneer Art. 139 van de Grondwet in werking zal zijn.

Hoofdstuk VIII kan op verschillende wijze uitgewerkt nitgewerkt worden. Het einddoel in dezen zij slechts verheffing van den Onderwijzersstand. Geschiedt dit niet, het staat te vreezen, dat alsdan onder de milde bepalingen der Grondwet het Onderwijs tot de allerlaagste soort van industrie wegzinke.

Beurzen: men kan die schenken aan jongelieden, om 't even hoe of waar zij zich vormen; of reserveren tot dezulken die in Onderwijzers-kweekscholen worden gevormd.

Onderwijzers-kweekscholen zullen er ongetwijfeld moeten zijn en van Staatswege behooren bevorderd te worden. Het valt echter nog te beslissen, of het verkieslijk zij, de Haarlemsche op zoo ruime schaal uit te breiden, dat zij in de behoefte van het geheele Land voorzien kan, met en benevens de aanmoediging aan particuliere Onderwijzers tot vorming van Hulponderwijzers, dan wel of er in elke provincie voor 't minst ééne Onderwijzerskweekschool behoort gevestigd te worden.

De vraag verdient ook overweging, of het niet wenschelijk zou zijn, de Haarlemsche Kweekschool, met een ruimer plan, te verplaatsen naar Amsterdam, waar steeds de meeste Schoolinrigtingen zullen gevonden worden, die in uitmuntend verband te brengen zijn met zoodanige Kweekschool, en waaruit alsdan voor beide groote voordeelen te trekken zijn.

Naar mate er over Onderwijzerskweekscholen beslist wordt, zal er, hetzij in de Wet op het Lager Onderwijs, hetzij in die op het Middelbaar Onderwijs, melding van gemaak moeten worden.

Het stelsel van Straffen en Belooningen der schoolkinderen behoort niet in de Wet op het Lager Onderwijs, maar in de Algemeene Schoolorde, voor zooveel de *Staatsscholen* betreft; in de *bijzondere* Scholen moet men het vrijlaten.

De dwangmiddelen ten aanzien van Schoolbestuur en Onderwijzers zijn bij de betrokkene Artikelen aangeduid: men zou ze ook in een afzonderlijk Hoofdstuk kunnen zamenvatten.

De stedelijke regering heeft eenige dagen geleden eene commissie gevormd, die zich belast heeft met de taak, om giften in te zamelen tot ondersteuning van hen, die de heerschende epidemie dubbel pijnlijk geslagen heeft, met niet slechts dierbare panden weg te rukken; maar hun nog daarenboven dikwerf zelfs de middelen van bestaan te ontrooven. Het is goed gedacht van de regering; en wij willen het haar daarom tot geen verwijt maken, dat zij niet vroeger, tot dien maatregel is overgegaan; wij achten ons veel liever verpligt hare heilzame poging te ondersteunen, en onze stadgenooten aan te moedigen, om met milde hand aan hare inzameling deel te nemen.

De cholera is in ieders oog eene straf van de goddelijke regtvaardigheid, die boete vraagt voor gepleegde misdaden. Niet dat daarom de slagtoffers der gevreesde epidemie, of de klasse van slagtoffers, die zij het menigvuldigst treft, het meest strafschuldig zijn; het zoude vermetel zijn door zulk een meening in de oordeelen van God te treden. Als wij de cholera eene straf noemen, wij doen zulks in den ruimsten zin evenzeer voor hen, die zij spaart, als die zij neervelt.

Het is een feit dat de epidemie voornamelijk, zoo niet bijna geheel, drukt op de behoeftige klasse. Ontelbaar zijn de weduwen en weezen, die zij broodeloos op de wereld laat, en die van alles berooid eene ongelukkige toekomst te gemoet gaan.

De epidemie heeft alzoo gedeeltelijk zelve het middel aangewezen, waardoor de gegoede klasse boete doen moet; onder anderen namelijk door de liefdadigheid, door de aalmoes.

Te allen tijde heeft het Nederlandsche volk zich onderscheiden door mededeelzaamheid. Die oud vaderlandsche deugd nogtans was zij niet in de laatste jaren eenigzins verzwakt, door den invretenden kanker onzer maatschappij, die zich door overdreven zucht naar stoffelijke welvaart kenmerkt? Moge zij thans, bij de rampen, die de wereld teisteren, herleven, die deugd van Christelijke liefdadigheid, die met gulle hand geeft, als de evenmensch ondersteuning behoeft. En behoeft hij die ooit meer dan thans, thans nu zoo veler gefnuikte welvaart zoo vele ledige handen laat, en daarenboven de vreesselijke cholera zoo vele hulpelooze weduwen en weezen vormt?

Als wij wel onderrigt zijn, en wij hebben allen grond om zulks te vermeenen, heeft de stedelijke regering de beste inzigten tot aanwending der ingezamelde gelden, die zij zal besteden tot opbeuring van hen, die de bange ziekte broodeloos heeft gemaakt.

Wij noodigen dus onze stadgenooten uit om de commissie tot inzameling door milde en ruime gaven te ondersteunen. Bereids heeft zij de aanzienlijke som van *f* 8000 ontvangen. Het is veel; maar het is weinig naar gelang der behoefte, en weinig naar gelang der gegoedheid van de stad. Wij hoopen daarom, dat men aan het voorgenomen goede werk der regering nog door menigvuldiger en ruimer giften zal deelnemen, tot troost van hen, die de cholera zoo gevoelig heeft geslagen, en tot heil van hen, die de Goddelijke Voorzienigheid tot nu toe heeft gespaard.

Het is niet onbelangrijk na te gaan, welke denkbeelden betreffende onzen toestand aan den vreemde door de correspondenten der voornaamste buitenlandsche dagbladen gegeven worden. Het is uit dien hoofde dat wij de volgende correspondentie uit Amsterdam aan de *Univers* gerigt, hier laten volgen, schoon zij geene enkele bijzonderheid bevat, welke niet reeds aan onze lezers bekend is.

Zij luidt als volgt:

„Amsterdam, den 16 Augustus.

„In mijn brief van den 2 Junij, die in uw Nummer van den 5 dezer is geplaatst, poogde ik u eene schets te geven, van de Tweede Kamer van ons verkozen Parlement; ik heb getracht een denkbeeld te geven van het karakter, den geest en de staatkundige strekking van diegenen onzer vertegenwoordigers, wier meeningen en woord den meesten invloed uitoefenen, zoo buiten als binnen die vergadering. Wat zal ik u heden zeggen van de werkzaamheden onzer nationale vertegenwoordiging? Haar ijver voor de belangen der openbare zaak en haar billijk ongeduld om door de bewerking der organieke wetten het werk der grondwets-herziening te voltooijen, vinden zich verlamd door de slapheid van het ministerie, dat in zijne onbewegelijkheid blijft voortsukkelen.

„Deze taktiek onzer regeerders valt bijzonder in den smaak van hen die — gelijk ik u vroeger zeide — onmerkbaar tot den ouden staat van zaken pogen te keeren en die, ofschoon zij hoog opgeven van hun eerbied voor de grootmoedige beginselen, die in onze nieuwe Grondwet zijn ingevoerd, desniettemin zoude wenschen dat, voor onze organieke wetten die beginselen in den meest beperkten zin werden toegepast. Dat dezulken er behagen in scheppen dat zij het ministerie zien voortgaan als een der mannen uit de *Hel* van Dante, wiens voeten voorwaarts gewend zijn, terwijl het hoofd naar den kant der hielen is gekeerd, — dat laat zich gemakkelijk begrijpen.

„Echter moest dat schouwspel eindelijk de langmoedigheid der Tweede Kamer uitputten. Zij zag het einde der zitting naderen zonder nog iets nuttigs of beslissends te hebben uitgerigt; zij bloosde er over dat zij onder het getal harer volbragte werkzaamheden niets meer te tellen had dan het verwerpen van twee slechte ministeriëele ontwerpen over het regt van vereeniging en de verantwoordelijkheid der ministers, en het aannemen van twee ontwerpen, over de macaroni en de Nederlandsche apotheek. Haar jeugdige lofwaardige ijver was over die gedwongen werkeloosheid en dat negatief resultaat verontwaardigd; zij heeft de oorzaken daarvan willen opsporen; zij heeft eene verklaring noodzakelijk geacht, indien men het kwaad wilde verhelpen. De heer Groen van Prinsterer, wien ik u laatstmaal heb aangeduid als een der uitstekendste leden onzer volksvertegenwoordiging, heeft zich met het uitlokken dier verklaring belast; hij interpelleerde het ministerie wiens langzamen weifelenden gang hij aan een gemis van homogeneiteit, aan een volslagen gebrek aan beginselen en eenheid toeschreef. De bewijzen en redeneringen hebben hem niet ontbroken.

„De weinige sympathie, ik zou haast zeggen de afkeerigheid, die men algemeen gevoelt voor het door onze regeerders gevolgd systeem, heeft een oogenblik kunnen doen gelooven dat deze interpellatie de onmiddellijke verandering van het ministerie ten gevolge zou hebben. De partij der beweging rekende er op, en verheugde zich reeds met den val van het stelsel; maar verstandige lieden — en deze maken de meerderheid uit — die weten dat onze voorzigtige behoedzaamheid, die tot een spreekwoord is geworden, een afschrik heeft van elken hevigen schok in zake van staatkunde, zagen daarin niets meer dan eene eenvoudige waarschuwing aan het kabinet gegeven, eene onpartijdige openbaring van den wensch der Kamer om uit den bedroevenden staat van werkeloosheid te geraken, in welken tot hiertoe al hare levenskrachten verlamd zijn geworden. Zij hebben alzoo verbaasd gestaan, toen zij hoorden hoe de minister van binnenlandsche zaken, de heer de Kempenaer, nadat hij zeer lakonieke verklaringen had gegeven, die bovendien van eene ergerlijke bitterheid doortrokken waren, — toen zij hoorden hoe die minister den spreker, die hem over het stelsel en de beginselen van het ministerie had geïnterpelleerd, logenstrafte en hem wilde noodzaken aan de Kamer voor te stellen, om in een adres aan de kroon te verklaren dat 's Konings ministers het vertrouwen der volksvertegenwoordiging niet bezaten.

„Herkent men niet aan dit teeken de onmagt der verdediging of de trotsche hardnekkigheid van het systeem, dat zich sterk meent te toonen door de openhartige en loyale verklaring te weigeren, die in het belang van de zaken des lands wordt gevorderd? Wist de heer de Kempenaer niet vooraf dat de heer Groen nooit een zoo inconstitutioneel voorstel doen zou, en dat de Kamer het niet zou aannemen? Inderdaad, tot den Koning zeggen: *Sire, uwe ministers bezitten ons vertrouwen niet meer*, is met andere woorden als zeide men: *Benoem ministers van onze keus*... De vertegenwoordiging zou op die wijze in openlijke tegenspraak zijn gekomen met de beginselen en regten onzer constitutionele monarchie en met den letter onzer grondwet, die alle magten van den Staat heeft afgebakend. Zij mag aan de kroon de keuze van derzelver ministers niet opdringen; zij mag zich de werking niet toeeigenen van het uitvoerend gezag, noch in hare eigen handen alle magten vereenigen. De door onze grondwet aangewezen grenzen overschrijden, het evenwigt der magten verbreken om er een monopolie van te maken, om ze in een eenig staats-ligchaam, dat almogend geworden is, te vereenigen, dit zou zooveel zijn als de constitutionele regering vernietigen. Het was dus eene vreemde zaak, toen men in den boezem onzer volksvertegenwoordiging een minister op stoutmoedigen toon een zijner ambtgenooten hoorde tarten om tot een zoo ongehoorden maatregel zijn toevlugt te nemen. Maar dit aan de Engelsche constitutie ontrukt fragment heeft hier te lande nog geen wortel geschoten en er is een groot onderscheid tusschen de jeugdige grondwet van Nederland en de oude constitutie van Groot-Brittanje.

„Gelijk men van de wijsheid der Kamer en van haar eerbied voor den geest onzer instellingen verwachten moest, is de handschoen die haar door het ministerie onvoorzigtiglijk was toegeworpen, niet opgeraapt geworden; het parlementair incident is daarbij gebleven, en de doordenkende lieden, die de zaken zien en beseffen, blijven nog bij hun zeggen dat het ministerie, zamengesteld uit heterogene bestanddeelen, zonder beginselen, zonder eenheid in zijne werking, geenerlei bepaald stelsel aankleeft, en dat het, wel verre van een invloed, eene zedelijke kracht in de Kamer uit te oefenen, derzelver wetgevende werkzaamheden verlamt en haars ondanks haar noodzaakt hare zending te verloochenen.

„Desniettemin heeft men bij deze manifestatie der oppositie-partij iets gewonnen. Eenige dagen na de interpellatie is het ministerie tot het besluit gekomen, aan de Staten-Generaal eene der sinds lang verwachte wetsontwerpen, dat op de zamenstelling der Provinciale Staten, voor te dragen. Een nieuw bewijs hoeveel moeite de trage voortbrenging der organieke wetten aan onze bewindslieden moet kosten!

„Op het zelfde oogenblik dat uwe Wetgevende Vergadering hare vacantie-dagen intrad en dat het schorsen harer zittingen voor haar een maatregel was van ligchamelijke gezondheid niet alleen, maar ook van ontspanning des geestes — want zoo de raadplegende Vergaderingen zonder oponthoud zitting moesten houden, dan zouden er hier op aarde geen ongelukkiger menschen zijn dan de Wetgevers — zochten onze Kamers op nieuw in de genoegens van den huisselijken kring en van het landleven — niet eene rust, die zij noodig hadden om zich van al te drukkende zorgen en werkzaamheden te herstellen — maar eene verademing van de verveling, die hun eene onvruchtbare en kwijnende zitting had aangedaan. Zij werden verdaagd tot den 4 September e. k.

„Deze hervatting der werkzaamheden zal de nieuwe zitting der Wetgevende Vergadering, die volgens de bepaling der grondwet alle jaren den derden Maandag van September moet geopend worden, eenige dagen voorafgaan. Bij die gelegenheid zal er geene verandering in de zamenstelling der Kamer plaats hebben, welker gedeeltelijke vernieuwing niet eerder dan in het aanstaande jaar kan plaats hebben. God geve dat deze zitting eindelijk aan de behoeften des lands moge beantwoorden, en dat onze ministers, bijaldien wij hen nog aan het bestuur moeten houden, openhartiger mogen medewerken tot de ontwikkeling onzer constitutioneele regten."

OPGAAF VAN CHOLERA-LIJDERS.

Cholera-Hospitaal. (*Oude-Mannen-Huis*)

Gisteren (29 Aug.) waren ingekomen 1 lijder, overleden 1, uitgegaan 4, in behandeling gebleven 33.